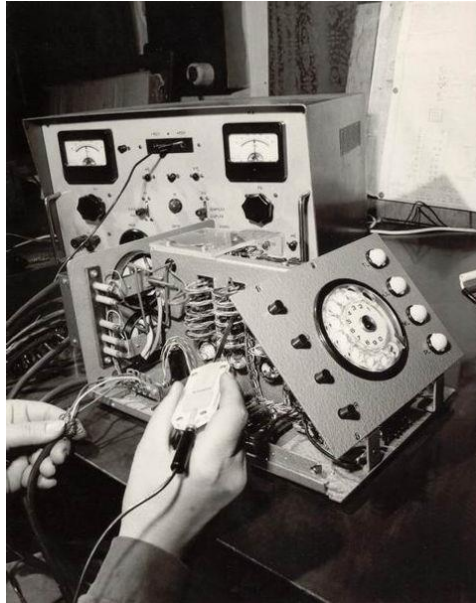

KÁNTÁS BALÁZS

LEVELEK, TITKOK, TITKOSSZOLGÁK

**VÁZLAT A MAGYAR POSTAÜGY
ÉS A TITKOSSZOLGÁLATOK
KAPCSOLATÁRÓL A
SZOCIALISTA KORSZAKBAN**

LEVELEK, TITKOK,
TITKOSSZOLGÁK
VÁZLAT A MAGYAR POSTAÜGY ÉS A
TITKOSSZOLGÁLATOK KAPCSOLATÁRÓL
A SZOCIALISTA KORSZAKBAN

A tanulmány szerzője:

Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus, tudományos tanácsadó,
Bélyegmúzeum
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

Lektorálta:

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc
nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6740-41-0

Felelős kiadó:
Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST, 2024

BEVEZETÉS

A hírszerzés, és persze vele együtt a kémelhárítás szinte az emberiség történelmével egyidős szakma és tevékenység, és mióta létezik, igen szorosan kapcsolódik a hírközléshez, postaügyhöz, szállítmányozáshoz és a távközléshez is, hiszen elsődleges célja az információk megszerzése, illetve a hírigény megrendelőjének, jellemzően állami szervekhez és állami vezetőkhez történő eljuttatása. Az újkor, a modern értelemben vett (többnyire állami) postaszolgálatok megjelenése óta a hírszerzés egyik alapvető forrása a postai küldemények tartalmának titkosszolgálatok általi kifürkészése, a feladó és a címzett által lehetőleg észrevétlen ellenőrzése, hiszen a lezárt borítékban, megbízható szolgáltató által célba juttatott üzenet a nagyobb távolságokra történő, hivatalos és informális kommunikáció egyik leghatékonyabb eszközévé vált az emberi civilizáció történelme során. Innentől kezdve a mindenkori titkosszolgálatok is igen szoros

szakmai és érdekkapcsolatban álltak a mindenkori postai és egyéb távközlési szolgáltatókkal.¹

A modern magyar történelem során mindez már a dualizmus korszakában, 1867-től kezdve, majd a Horthy-korszakban, 1919 és 1945 között is így volt, hiszen a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési vállalat, természetesen szoros kapcsolatban állt a korszak magyar titkosszolgálati és politikai rendészeti szerveivel is. E tevékenységért a Horthy-korszakban elsősorban a rendőrség felelt.² A Magyar Királyi Államrendőrségen belül a két világháború közötti időszakban főként a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel, országos hatáskörrel. Ezen belül is elsődleges titkosszolgálati szervekként

---

¹ Lásd bővebben: *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József–REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

² PARÁDI József, *A magyar rendvédelem története*, Budapest, Osiris Kiadó, 1996.

említendők a Budapesti Rendőr-főkapitányság Államrendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya.³ Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal.⁴ Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű szakmai specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnyomozók a felderítés rendelkezésre álló eszközszeréből legkiterjedtebben a követést és figyelmet, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, ügynökök és beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefoncenzúra (azaz levél- és telefon-

---

³ PARÁDI József, *Rendőrség a Horthy-korban*, Rubicon, 2010/3.

⁴ Lásd bővebben: VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

ellenőrzés); ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették.⁵ A postán emellett „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a korszak színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is – egyébként ugyanez a korszak, amikor a nemzetbiztonsági/titkosszolgálati szakma is professzionalizálódni és önállósodni kezdett, ez pedig igen szorosan összefüggött a távközlés és a hírközlés rohamos, korábban sosem tapasztalt fejlődésével is.⁶

---

⁵ ERNYES Mihály, *A fővárosi rendőrség és a m. kir. rendőrség, valamint a magyar rendőrség története a kezdetektől napjainkig*, Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 2017.

⁶ BODA József–REGÉNYI Kund, *Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945)*, in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. Boda József–Regényi Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

Amiről még érdemes írnom ennek kapcsán, az az, hogy a rendőrség mellett ugyanakkor a Horthy-korszak elsődleges, klasszikus titkosszolgálati szerve, amely a külföldre irányuló hírszerző munka jelentős részét is végezte, azonban mégiscsak a Honvéd Vezérkar 2. osztálya, a Vkf-2., vagyis a katonai hírszerzés és kémelhárítás volt. Itt pedig máris újabb szoros összefüggéseket találhatunk a haderő, a rendvédelem (hiszen a titkosszolgálatok, mai szóval nemzetbiztonsági szolgálatok egyúttal rendvédelmi szervek is) és a postaügy között. E szoros összefüggésekre remek példaként szolgálhat a két világháború közötti magyar hírszerzési szabályzat, amelyet a téma szakértői, Dobák Imre és Regényi Kund Miklós, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem oktatói adtak közre a Nemzetbiztonsági Szemle című szakfolyóirat hasábjain⁷ (maga a primer forrás egyébként az Állambiztonsági Szolgálatok

---

⁷ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, *Nemzetbiztonsági Szemle*, MMXV/I, 146–197.

Történeti Levéltárában található.⁸ Ebből mindössze néhány rövid szemelvény is elegendő lehet, hogy szemléltessük a katonai titkosszolgálat és a postai intézményrendszer szoros kapcsolatát:

„A zsákmányolt iratok /Harc. Szab. I.b. 256./ személyi és általános jellegűekre oszthatóak. Személyi iratok: jövedelmi könyvecskék, igazolványok, személyi lapok, levelek. Általános jellegű iratok a tiszti feljegyzések, naplók, helyzeti hírek és jelentések, rendeletek, parancsok, közigazgatási hatósági okmányok, térképek, vázlatok, stb.

Az iratok alapos tanulmányozása sok időt és szakképzettséget igényel. Ezért ez a hírszerzési szervek hatáskörébe tartozik /Harc. Szab. II. 4. §./

A cenzura vonatkozik a sajtóra, postai küldeményekre, a táviróra, távbeszélőre és rádiótávviróra. különösen a háborúban játszik fontos szerepet. Elsősorban lehetővé teszi a kémelhárító szolgálatot, közben pedig az általa

---

⁸ HU-ÁBTL-4.1. A-434. A magyar hírszerzési szolgálat 1. kötet (a magyar hírszerzési szolgálat módszerei 1936-ig).

adott hírszerzési anyaggal hű képet ad az általános hangulatról, a politikai mozgalmakról és a gazdasági viszonyokról.

A sajtó két fajta: külföldi és hazai. A külföldi napi sajtó tanulmányozása képet ad a napi politikai életről. A történelemmel, földrajzzal, néprajzzal foglalkozó nyomtatványok megismertetnek bennünket az erkölcsi felfogással, a társadalommal, a nemzet szellemével. Külön fontosság van a katonai szakirodalomnak.

Némelyik érdekcsoport sajtója otthon gyakran részletesen foglalkozik valamely idegen állammal. Megtörténhetik, hogy ezek jobban tájékozottak, mint idegen állam ellenőrzött sajtója.”⁹

„c.) Speciális összeköttetési eszközök:

Ide tartoznak a posta küldemények, segítő hírek és postagalambok.

A hírszerzési szolgálat a hírszerzési anyag nagyobb részét postai küldeményekben kapja. A posta küldemények szállításáról, az ügynökök biztonságáról különleges óvintézkedésekkel gondoskodnak. Ilyenek: a

---

⁹ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 158.

fedőcímek, vegyi tintával írott láthatatlan írás, titkos rajzok és hasonlók.

A postai küldeményeket a hírszerzési szolgálatban nem feltűnő személy címére, fedőnévre küldik. A szöveget vegyi tintával írják, amely csak megfelelő előhívás után válik olvashatóvá.

Titkos szótárak tartalmazzák ama kifejezések neveit, amelyeket a hírszerzési szolgálatban a leggyakrabban használnak.

Rejtjelzési rendszerekben az egyes szavaknak és betűknek különféle számjegy-csoportok felelnek meg. A rejtjelző átírja a közlendő titkos szöveget a megállapított kulcs szerint számjegy-csoportokba, amelyet azután a megfejtő a kulcs segítségével ismét visszaír. A rejtjelzés sok időt kíván.

A hírszerző ügynökök jelentéseikhez gyakran titkos rajzokat, festményeket, stb. használnak.

A sajtó útján közölt hírek rejtett tartalmú újságcikkek vagy hirdetések. Ez utóbbiak csak rövid híreket tartalmazhatnak.

A postagalambok csak kisebb hírszerzési anyagot továbbíthatnak, bár a hírszerzési szolgálat itt kicsinyített fényképezéssel segít magán. /18-szoros

kicsinyítésnél egy oldal beszorítható 2x1,2 cm területre, 45-szörös kicsinyítésnél 1 cm²-re. Az előbbi tízszeres nagyítás mellett jól olvasható, az utóbbi még igen erős nagyítás mellett is csak nagyon nehezen olvasható.”¹⁰

„Az államhatárok átlépésének ellenőrzése „K” szempontból; az állam területén tartózkodó idegenek, közöttük is főleg a gyanús személyek /katonatisztek, idegen államokból szököttek/ ellenőrzése, esetleg megfelelő figyelése, hadianyagok és katonai titkokat rejtő helységek, objektumok, gyárak, stb. ellenőrzése; az ilyen vállalatokba való fölvétel előtt a felveendő személyek gondos kiválogatása, valamint a már alkalmazott személyek időnkénti megfigyelése; a Magyarországon akkreditált külföldi képviselők tagjai tevékenységének figyelése, hazafias szempontból nem megbízható polgárság, egyesületek, intézmények, társaságok és egyes személyek figyelése; azoknak az intézményeknek, berendezéseknek, stb. ellenőrzése, amelyek alkalmasak a kémkedés által szerzett hírszerzési anyag továbbítására vagy a kémek és kémhálózatok közötti

---

¹⁰ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 160.

összeköttetés fenntartására /mint a posta, távíró, távbeszélő, rádió, postagalambok és légi közlekedés/; a hazai és külföldi sajtó gondos figyelése; a „K” szolgálat megszervezése és arról előadások tartása honvéd alakulatoknál és mindazonoknál a szerveknél, intézményeknél, stb., amelyek a honvéd „K” szervek támogatása szempontjából figyelembe jöhetnek.”¹¹

„A posta, távíró, távbeszélő, rádióleadás és sajtó ellenőrzése A posta, távíró, távbeszélő és rádióleadás, valamint a honi sajtó ellenőrzését szükség esetén /kivételes időben/, törvényes felhatalmazás alapján egy m. kir. miniszter rendeli el. Az ellenőrzést egy erre külön alakított ellenőrző bizottság hajtja végre /cenzúra/.

A cenzúra kezdetéről és végéről a honvéd „K” szerveket a honvédelmi minisztérium értesíti ki, amelyektől egyidejűleg megkapja a szükséges utasításokat az ellenőrző bizottságokkal való együttműködésre.

Levelek, táviratok és más postai küldemények elkobzását olyan időben, amikor nincs cenzúra, csak a bíróság rendelheti el.

---

¹¹ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 179–180.

Postai küldemények elkobzására és visszatartására a kat. büntető perrendtartás 227. §-ában foglalt rendelkezések az irányadók. /L.: 1. sz. mell. D. pont/. Ha ilyen intézkedésekre kémkedési esetekkel kapcsolatban van szükség, a honvéd „K” szervek forduljanak az illetékes államügyészhez.

A postaügyi szabályzat 135. § 3. pontja értelmében a honvéd „K” szervek jogosultak ama személyek postai küldeményeiről adatok közlését kérni, akik ellen kémkedés miatt büntető eljárást vagy vizsgálati eljárást vezettek be. Az adatok közlése a gyanúsított személy által feladott vagy az ő címére érkezett postai küldemények feladásának, érkezésének és kézbesítésének adataira korlátozódik.

Egyéb bizalmas jellegű intézkedéseket a központ rendel el. Rádió leadás normális körülmények között is csak a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium rendeletével megállapított feltételek mellett eszközölhető, melyeknek az a céljuk, hogy egyes személyek ne éljenek vissza a technika eme lehetőségével az állam biztonsága szempontjából nem kívánatos módon. A rádióleadást a rendeletben megállapított keretek között a kereskedelemügyi minisztérium alá tartozó

postaigazgatóságok /postahivatalok/ ellenőrzik, valamint a honvéd „K” szervek és a közreműködő „K” szervek.

A fenti [sic!] biztonsági intézkedések ellenére is számolni kell azszal, hogy idegen államok hírszerző szervei rádiókat fognak használni, amelyek igen alkalmas eszközök kémkedés által szerzett hírszerzési anyag továbbítására, vagy kémek számára a határon át utasítások adására, különösen olyan időben, amikor az összeköttetés egyéb módjait korlátozták /határok elzárása/.

A honvéd „K” szervek egyik fontos ténykedése az, hogy a postahivatalokkal és a közreműködő „K” szervekkel egyetértésben, lehetőség szerint lehetetlenné tegyék rádióknak kémkedési célokra való kihasználását. Ezért mindent meg kell tenniük, hogy kémkedéssel gyanúsított egyének ne kapjanak engedélyt vevő-, de különösen leadó-rádiókészülékek használatára, és ott, ahol az engedélyt már kiadták, figyelmesen ellenőrizzék a készülékeket, hogy azokat ne használják kémkedési célokra. Tegyenek továbbá óvintézkedéseket az esetre, ha felmerül az a gyanú, hogy valahol titkos állomás működik.

Titkos állomások felderítése rendszerint csak megfelelő technikai berendezésekkel és szakértő segítségével lehetséges. Az erre szolgáló készülékeket szükség esetén a központi „K” szerv bocsátja rendelkezésre, ha egyéb intézkedések / mint megfigyelés, házkutatás, stb./ nem vezetnének célra.

A sajtó ellenőrzése normális körülmények között azoknak a nyomtatványoknak fokozott figyelésére korlátozódik, amelyek különösen nemzeti szempontból és a hazai védelme szempontjából gyanúsak.

Ha olyan hírek jelennének meg, amelyek a kémkedést elősegítő közleményeket tartalmaznak vagy kémkedési ügyekről nem kívánatos módon számolnak be, a honvéd „K” szervek állapítsák meg bizalmas módon, hogy honnan és mi módon kapta meg a cikk írója ezeket az adatokat és mi bírta őt rá azok közzétételére.”¹²

Kis elektronikus könyvem célja azonban nem a Horthy-korszak, hanem sokkal inkább a szocialista korszak titkosszolgálat-története egy keveset kutatott szegmensének bemutatása: a

---

¹² DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 182–184.

magyar postaszolgálat és a titkosszolgálatok szoros kapcsolatának vizsgálata.

A szocialista korszak szigorúan titkos rendőrtiszti rendszerét, elsősorban a postához és távközlési vállalatokhoz kihelyezett titkosszolgálati szakemberek életútját, munkáját, munkaszervezését vizsgálva a kutatás során bizonyos analógiákat, magyar titkosszolgálat-történeti folytonosságokat lehet felfedezni. A szocialista korszak állambiztonsági múltjának feldolgozása esetében történész szakmailag és jogszabályi szempontból is elválik az ügynök (a titkosszolgálatokkal valamilyen okból együttműködő civil személy) és a hivatásos titkosszolgálati szakember (a magyarban jellemzően a katonai rendfokozati rendszer miatt tiszt vagy tiszthelyettes). Magyarországon az SZT-tiszti rendszer, a különböző fedőmunkahelyekre kihelyezett, mélyfedésben dolgozó, de akkoriban elvileg egységes rendőri állományban levő, rendfokozattal rendelkező személyek munkájának szabályozása, mint arra később még részletesen kitérek, 1963-ban jelent

meg, de a jelenség és az állományviszony valószínűleg 1945/1948 és 1963 között, tehát a hírhedt politikai rendőrség, az Államvédelmi Hatóság működése idején is létezett. Ugyanakkor 1945 előtt az ilyen állományviszonyok nem voltak sem egyértelműen és egységesen szabályozva, sem definiálva (vagy legalábbis nem tudunk róluk, mert meglehetősen kevés titkosszolgálat-történeti forrás maradt fenn) a magyar titkosszolgálatok történetében – amelyek közül a 2-vkf. osztály és a Honvéd Vezérkar egyéb szervei, tehát a katonai titkosszolgálatok voltak túlsúlyban. Tovább bonyolítja a helyzetet, miként azt fentebb már említettem, hogy az 1918 utáni helyzetben, egy vesztes háború után fegyverkezési korlátozások alatt állt a magyar haderő, ugyanakkor rengeteg volt hivatásos, tartalékos és sorozott katona maradt munka nélkül. A milíciák, bajtársi egyesületek, félkatonai politikai mozgalmak ezeket az embereket értelemszerűen felszívták, és a magyar állam sem mondott le egy fegyverzeti

szempontból nem túl erős, de nagy létszámú és politikailag lojális „tartalék/árnyék”-hadseregről. E mozgalmak főként első világháborús veterán tagjai egymás között következetesen használták korábbi, a háború során viselt katonai rendfokozataikat, illetve, bár kifelé az antanthatalmak ellenőrzése miatt nem létezhetett, a tartalékos katonai állományviszony is használatban volt a magyar irreguláris katonák között. Ezek a személyek állományviszonyukat (mely nem volt jogszabályban definiálva, és a tevékenységüket a legszigorúbb konspirációs szabályoknak megfelelően, legtöbbször szóbeli utasítások alapján végezték) kifelé titkolták, szervezeteiket leginkább civil bajtársi mozgalmakként határozták meg, ugyanakkor elsősorban az állam/kormányzat/hadvezetés részére hajtottak végre belső-reakcióelhárítási, politikai rendészeti, illetve az államhatáron túl különleges műveleti feladatokat. Valamilyen módon szigorúan titkos katonai állományban álltak (bár ez az ország második világháborúba való belépésével egyre nyíltabbá vált, hiszen az

ország deklarálta saját fegyverkezési egyenjogúságát, és annyi embert rendelt katonai szolgálatra, amennyit csak lehetséges volt), és katonai-titkosszolgálati jellegű tevékenységük mellett sokan űzték tovább a polgári szakmájukat is, amíg nem vezényelték őket a frontra. Ebből kifolyólag úgy vélem, erős (nem személyi, inkább titkosszolgálat-szakmai) párhuzam található a Horthy-korszak féltitkos, félhivatalos, kvázi-állami katonai szervezeteinek tagjai és magyar államhoz való viszonya, valamint a szocialista rendszer fedőmunkahelyekre kihelyezett úgynevezett SZT-tiszti rendszere között. További hasonlóság, hogy míg a Horthy-korszak magyar titkos irreguláris katonái gyakran tartalékos katonaként hivatkoztak magukra, a szocialista korszak SZT-rendőrtisztjei formálisan a Belügyminisztérium tartalék állományában álltak, és olykor civil ügynökök közül kerültek hivatásos rendőri állományba...

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK A POSTAÜGY ÉS A TITKOSSZOLGÁLATOK ÖSSZEFÜGGÉSEINEK KAPCSÁN

A magyarországi szocialista rendszer működésének megismeréséhez elengedhetetlen a korábbi korszak vizsgálata is, ezért a feljebb bemutatott titkosszolgálat-történeti tények nem voltak feleslegesek. Az 1945-ben (vagy 1948-ban?; e kérdésben a történészek álláspontja sokszor eltér egymástól) kezdődő magyar szocialista korszak diktatórikus államberendezkedése keretében az állam egyre inkább mindenre kiterjesztette a figyelmét, és egyre erősebben beleszólt az állampolgárok életébe, egyre nagyobb mértékben gyűjtötte róluk az információt.¹³ A kommunista korszak politikai rendőrsége természetesen még inkább kihasználta a rohamosan fejlődő hírközlés-technika lehetőségeit, és még inkább

---

¹³ KOZÁRI Andrea, *Rendvédelem 1945 után*, Rubicon, 2010/3.

kulcsfontosságú információszerzési eljárássá vált a levéllenőrzés, a telefon- és helyiség-lehallgatás. 1945-ben Péter Gábor (ekkor még rendőr, később államvédelmi) vezérőrnagy irányítása alatt létrejött a Budapesti Rendőr-főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya (PRO), majd ebből lett 1946-ben a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO).¹⁴ Ebből nőtt ki aztán a szocialista korszak első évtizedének hírhedt magyar politikai rendőrsége, a Magyar Államrendőrségtől függetlenített Államvédelmi Hatóság.¹⁵ Mint tudjuk jól, az 1956-os forradalom és szabadságharc, de igazából már az előtte való néhány év is, cezúrát is jelentett a szocialista rendszer és politikai rendőrsége működésében, a konszolidálódó Kádár-rendszer

---

¹⁴ Lásd bővebben: MÜLLER Rolf, *Az erőszak neve: Péter Gábor. Az ÁVH vezetőjének élete*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

¹⁵ Összefoglalóan lásd: *Államvédelem a Rákosi-korszakban. Tanulmányok és dokumentumok a politikai rendőrség második világháború utáni tevékenységéről*; szerk. GYARMATI György, Budapest, Történeti Hivatal, 2000.

pedig rengeteg volt államvédelmi állományviszonyú politikai rendőrt elbocsátott – legalábbis látszólag elbocsátotta őket. Az 1950-es években ugyanis az Államvédelmi Hatóságot visszaintegrálták a Belügyminisztérium/Rendőrség szervezet-rendszerébe, a politikai rendőrség és a titkosszolgálatok pedig innentől kezdve egy kifelé nem nyilvános, látszólag egységes rendőrségi szervezetbe rejtve működtek, ugyanakkor a belügyi tárca pedig Piros László belügyminiszteri mandátuma alatt némi túlzással valóságos „ávós minisztériummá” vált, ugyanis a magyar rendőri felső vezetésben igen sok volt a rendőri állományviszonyba át/visszasorolt volt államvédelmi tiszt.¹⁶ Az

---

¹⁶ Lásd bővebben a szakirodalomból például:

TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy – A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

TABAJDI Gábor, *A III/III krónikája*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2013.

TABAJDI Gábor, *Bomlasztás: Kádár János és a III/III*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

Államvédelmi Hatóság központi szervei elvileg a Belügyminisztérium szervezeti rendjébe, a megyei államvédelmi rendőri osztályok pedig a megyei rendőrkapitányságok alárendeltségébe kerültek.¹⁷ A Belügyminisztérium látta el ezután az államvédelmi, határőrizeti, karhatalmi, rendőri, büntetés-végrehajtási, légtalmi és tűzoltósági feladatokat, gyakorlatilag minden létező rendészeti és titkosszolgálati

---

TABAJDI Gábor, *Budapest a titkosszolgálatok hálójában, 1945–1989*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

TABAJDI Gábor, *Tartóisztek. A BM III/III. csoportfőnökség belső történetei*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2023.

A vonatkozó művek listáját bővebben lásd: *A magyar állambiztonság válogatott bibliográfiája*, szerk. JOBST Ágnes, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/ALLAMBIZTONSAGI_BIBLIOGRAFIA_2021.pdf, letöltés ideje: 2023. október 11.

¹⁷ CSERÉNYI-ZSITNYÁNYI Ildikó, *Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953)*, Betekintő, 2009/2.

https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_2_cserenyi_zsitnyanyi.pdf

Letöltés ideje: 2023. november 11.

tevékenységet.¹⁸ Az ÁVH-t megszüntető kormányzati határozat azonban egyáltalán nem került nyilvánosságra, a magyar társadalom a diktatórikus korszakban mit sem tudott a rendészeti szervek szervezeti tagozódásáról, a döntés titokban tartása pedig még a magyar államapparátuson belül is súlyos félreértéseket és működési zavarokat okozott.¹⁹ A zavarhoz és a félreértések sorához feltehetően az is erősen hozzájárult, hogy bár az Államvédelmi Hatóság szervezeti önállóságát formálisan valóban felszámolták, befelé az államvédelmi állományjelzések és rendfokozatok mindvégig használatban maradtak, és sok volt államvédelmi rendőrtiszt párhuzamosan használt rendőr és államvédelmi állományviszonyt, akár két különböző rendfokozattal egyszerre, az

---

¹⁸ KAJTÁRI Erzsébet, *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956*, Budapest, Történeti Hivatal, 2001.

¹⁹ CSEH Gergő Bendegúz, *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlat (1945–1990)*.

https://web.archive.org/web/20100216094636/http://www.abtl.hu/html/hu/11_1_intezmeny_tort.html

Letöltés ideje: 2023. november 1.

államvédelmi rendőri osztályok különállása pedig az egységes Belügyminisztériumon belül is még mindig erősen szembetűnő volt.²⁰ A kifelé elvileg egységes rendőrség továbbra is igen széttagolt és széttartó volt. A magyar állambiztonsági rendőrség – igaz, hogy csak látszólag – a régi szerkezetében és személyi állományával a Rákosi-féle diktatúrával együtt bukott el teljesen 1956 októberében. A forradalom leverése után a Kádár János nevéhez fűződő kommunista restauráció és konszolidáció időszakában állambiztonsági szolgálatokat már a Belügyminisztérium keretében szervezték újjá, először II. (Politikai Nyomozó) Főosztály néven. Ebben a szervezetben megtalálható volt az ÁVH számos korábbi politikai rendőre, noha formálisan már valóban mindenkinek egységes rendőr

---

²⁰ KAJTÁRI Erzsébet, *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956*, Budapest, Történeti Hivatal, 2001.

állományviszonya volt.²¹ Ez a szembenállás csak fokozatosan szűnt meg, az 1960-as évekre épült ki az új állambiztonsági titkosrendőrségi struktúra. 1962 augusztusában a Belügyminisztérium II. (Politikai Nyomozó) Főosztálya helyébe lépett a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége, a magyar politikai rendőrség új, erősen központosított, de a „sztenderd” rendőri munkát végző, közbiztonsági és bűnügyi rendőrségtől befelé jól elkülönülő szervezete. A kádári konszolidáció részeként 1962 augusztusában a pártvezetés elvileg kizárta a rákosista vezetőket, és látszólag elítélte a leginkább kompromittálódott ÁVH-s tiszteket is. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége a Magyar Népköztársaság állambiztonsági szolgálatát, politikai titkosrendőrségét foglalta magába a mai értelemben vett polgári titkosszolgálatokkal, a

---

²¹ TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy - A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

hírszerzéssel, a kémelhárítással és a rejtjelkészítéssel-/fejtéssel és technológiai hírszerzéssel/elhárítással együtt 1962 és 1990 között, majdnem harminc éven keresztül. Paradox módon még a katonai elhárítás, ami egyébként rend- és honvédelem-történeti szempontból igen érdekes tény, is a Belügyminisztérium és a rendőrség szervezetébe tartozott, így a Magyar Néphadsereg belső elhárítását és katonai kémelhárítását is rendőr állományviszonyban álló személyek végezték. (A nyílt állományú, egyenruhás és bűnügyi rendőrség szervezetileg a Belügyminisztérium II. Főcsoportfőnökségét alkotta, az I. Főcsoportfőnökség a pénzügyi-anyagi-műszaki és műszaki fejlesztési háttérterületekért felelt, a IV. Főcsoportfőnökség pedig elsősorban a személyzeti ügyekért, illetve később rendőri képzését és továbbképzésért felelt, és természetesen az itt dolgozók többsége is hivatásos rendőri állományviszonyban állt).²² Ez

---

²² TABAJDI Gábor, *A Belügyminisztérium szervezete*. Nemzeti Emlékezet Bizottságának honlapja, 2015. november 4.

a politikai rendőrség, a többi akkori, szocialista országhoz hasonlóan, alapvetően szovjet mintára, nem csak azokat az alapvető külső és belső nemzetbiztonsági feladatokat látta el, amelyeket a mai, nyugati parlamenti demokráciákban is titkosszolgálatok végeznek, hanem a szocialista államrend védelmére is törekedett, és erre persze viszonylag nagy apparátust tartott fenn. Ennek keretén belül öt csoportfőnökség jött létre. Ez a szervezet a katonai hírszerzés, azaz az Magyar Néphadsereg Vezérkarának 2. Csoportfőnöksége kivételével az egész magyar titkosszolgálati apparátust lefedte. Szervezeti felépítése csoportfőnökségenként a következőképpen nézett ki, anélkül, hogy a részletekbe mennénk, működéséről a rendszerváltozás óta pedig rengeteg történeti szakmunka született:

- III/I (hírszerzés)
- III/II (kémelhárítás)
- III/III (belsőreakció-elhárítás)
- III/IV (katonai elhárítás)
- III/V (operatív technika) ²³

Magam mindezzel együtt úgy hiszem, máig viszonylag kevésbé kutatott téma, hogy mi is lett a kádári konszolidáció keretében elvileg elbocsátott/leszerelt államvédelmi tisztek sorsa? Ungváry Krisztián többek között már publikált egy tanulmányt, amelyben részletesen foglalkozik a Belügyminisztérium állambiztonsági rendőri állományának 1956 és

---

²³ Többek között: TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy - A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

TABAJDI Gábor, *A III/III krónikája*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2013.

TABAJDI Gábor, *Bomlasztás: Kádár János és a III/III*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

1963 közötti személyi állományával.²⁴ Ő viszont elsősorban azokkal a volt államvédelmi tisztekkel foglalkozik, akik a későbbi (átnevezett állambiztonsági) rendőri állományban is tovább szolgáltak, és nem feltétlenül titokban, fedőbeosztásokban tették ezt. Tanulmányának elsődleges következtetése, hogy bár van bizonyos folytonosság az Államvédelmi Hatóság és a BM III. Főcsoportfőnöksége között, a volt államvédelmi rendőrtisztek, klasszikus szocialista korszakbeli közkeletű elnevezéssel „ávósok” azonban fokozatosan lemorzsolódtak, háttérbe szorultak, eltűntek a magyar rendvédelem állományából. Ez az idő múlásával nyilván fokozatosan így is történt, de egyáltalán nem mindegy, mikor mi volt a helyzet, és a 20. század második fele magyar történelmének mely időpillanatát vizsgáljuk.

Bizonyos levéltári iratok és adatok arra mutatnak, hogy igen sokan közülük különböző

---

²⁴ UNGVÁRY Krisztián, *Elbocsátott légió? A BM állambiztonsági testületének személyi állománya 1956-1963*, Rendészeti Szemle, 2006/10, 5–33.

(ekkor szükségszerűen állami tulajdonban lévő és a pártállam által irányított) vállalatoknál tűntek fel, többek között különböző befolyásos középkáderi pozícióban. A jelen tanulmány szerzőjének Sárközi János, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Gazdasági Levéltári Osztályának vezetője hívta fel jelen munka levéltáros-könyvtáros-muzeológus szerzőjének a figyelmét arra a tényre 2023 elején, hogy példának okáért a Dunaújvárosi Vasmű személyzeti iratai között már szűrőpróba szerű ellenőrzéssel és számos olyan vállalati alkalmazottat találunk különböző pozíciókban, akiknek a politikai rendőrségtől vezetett igen kanyargós útja az adott vállalathoz.²⁵

A fő történelmi szakkérdés ugyanakkor, amelyet véleményem szerint kellő körültekintéssel kell feltenni, és körüljárni, hogy

---

²⁵ A jelen tanulmány szerzője ezúton is köszönettel tartozik Sárközi Jánosnak, amiért felhívta figyelmét az adatra. Mindazonáltal a szóban forgó iratok még nem kerültek levéltári feldolgozásra, ezért külső kutatók számára még nem is kutathatók.

a különböző vállalatokhoz átkerülő volt politikai rendőrök vajon tényleg elvesztették kapcsolatukat a szervvel, és valóban polgári állást létesítettek, vagy pedig egy részük esetében az állásváltás csak „kifelé” történt meg, és a valóságban a titkosszolgálatok világában úgynevezett „kihelyezés” keretében továbbra is valamely titkosszolgálat kötelékében maradtak, és fedőmunkahelyet létesítettek hírszerzési, kémelhárítási vagy politikai rendészeti feladatok elhárítása céljából? Mindezen belül igencsak érdekesek lehetnek a titkosszolgálati világgal továbbra is szoros kapcsolatban álló állami postaforgalmi és távközlési cégek azon alkalmazottai, akik korábban a politikai rendőrség/titkosszolgálatok kötelékében szolgáltak. Amennyiben megnézzük az interneten elérhető, szigoruantitkos.hu című, igen fontos és részletes titkosszolgálat-történeti adatbázist,²⁶ amely értelemszerűen jórészt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti

---

²⁶ <https://szigoruantitkos.hu/>; letöltés ideje: 2023. október 11.

Levéltárában található iratok alapján készült, szembetűnő, hogy az eddig feltárt tevékenységet végző SZT (szigorúan titkos, tehát „kihelyezéssel”, fedőmunkahelyen dolgozó, elvileg civil szakmát űző, a valóságban továbbra is titkosszolgálati állományban álló) rendőrtisztek, köztük volt államvédelmi tisztek online közzétett életrajz-vázlatait, úgy egyszerű kereséssel is nem kevesebb, mint huszonegy olyan személyt találunk, akik vagy a posta szervezetébe kihelyezetten, ott elrejtve látták el titkosszolgálati munkájukat, vagy szolgálatuk egy bizonyos szakaszában postai levéllenőrzéssel foglalkoztak. Nyilván nem mindannyian voltak egykori államvédelmi tisztek, hiszen közülük többek pályája az Államvédelmi Hatóság felszámolása, és az egységes belügyi-rendőri szervezetbe történő visszaintegrálása után kezdődött.

A jelen tanulmány/kutatási jelentés szerzőjének kezdetben szilárd meggyőződése, alapvető kutatási hipotézise az volt, hogy már a fent említett szigorúan titkos politikai

rendőrtisztekről fennmaradt személyi iratanyagok alapos tanulmányozása is elégséges lehet, hogy következtetéseket vonjunk le arról, miként épült be a Kádár-rendszer titkosszolgálatára, az 1956-os forradalom és az 1962-es amnesztia után is „átmentve” volt (állományban maradt?) államvédelmi tiszteket a posta (és más, kapcsolódó távközlési, szállítmányozási és akár egyéb) állami vállalatok szervezetébe, miként működött sok esetben a politikai rendészeti szervektől való leszerelés és munkahelyváltás a „kihelyezés” álcájaként, miként mentette át a Rákosi-korszak brutális politikai rendőrsége személyi állományának legalább egy kisebb részét a konszolidáció korszakába is a Kádár-rezsim, és miként ellenőrizte egy viszonylag hatékony politikai rendészeti apparátus a kommunikáció ellenőrzésén keresztül magát a társadalmat. Arra persze a szigoruantitkos.hu titkosszolgálat-történeti adatbázis bevezető tanulmányának szerzői, Boér Zoltán, Fráter Olivér és Ungváry Krisztián is felhívják a figyelmét, hogy 1956 és

1963 időszakban között a magyar szigorúan titkos rendőrtiszti rendszer nem ismert, azt ezt szabályzó belügyminiszteri parancsnok, belső rendőrségi szabályzatok még nem kerültek elő, nem tudjuk tehát, ebben az időszakban, a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség létrehozása és a magyar titkosszolgálatok újjászervezése előtt hány ember (akár hány volt államvédelmi állományviszonyú politikai rendőr) állt szigorúan titkos rendőri állományviszonyban, és végezte munkáját bizonyos fedőmunkahelyeken a pártállam javára.²⁷ A szigorúan titkos, röviden SZT rendőri állománykategória hivatalosan elvileg csak az 1963. évi 0032. számú belügyminiszteri paranccsal jelent meg a magyar rendvédelem történetében, noha feltehetőleg, és alapos indokkal, egyszerűen a mindenkori titkosszolgálatok működésmódja, szakmai

---

²⁷ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

<http://szigoruantitkos.hu/bevezeto-tanulmany.html>

Letöltés ideje: 2023. november 01.

szabályai alapján joggal feltételezve korábban is létezett valami ehhez hasonló állománykategória 1945 és 1963 között is az egyre inkább szovjet befolyás alá kerülő, szovjet mintára kiépülő kommunista magyar titkosszolgálatok állományában. Érdekes, ugyanakkor elég kevésbé ismert titkosszolgálat-történeti tény az is, hogy az első ismert kommunista szigorúan titkos állambiztonsági tisztetek elsősorban a postai küldeményellenőrzéssel foglalkoztak, amely kiemelt titkosszolgálati forrásnak számított. (A Horthy-korszakban a rendőrség szervezetébe tartozó, mai szóval polgári, illetve a haderő kötelekébe tartozó, mai szóval katonai titkosszolgálatok, bár hivatásos összlétszámuk a szocialista korszakhoz képest alacsony volt, természetesen jól ismerték és alkalmazták a fedőmunkahelyre történő tartós kihelyezés intézményét, illetve léteztek homályos, félhivatalos tartalékos jellegű titkos katonai állományban lévő személyek is, akik esetében elmosódott a határ a civil „ügynök” és a hivatásos „hírszerző, kémelhárító vagy

diverzáns” között, ők viszont igen sokan voltak.²⁸⁾ A klasszikus civil ügynöki állomány felett álló, gyakorlatilag hivatásos szolgálatot ellátó SZT-tiszteket egyébként az alábbi, jól meghatározott kritériumok szerint különböztették meg a beszervezett ügynököktől:

„Munkájukat fedőmunkahelyükhöz és beosztásukhoz kötötten végezték.

---

²⁸ Lásd bővebben a Horthy-korszak mélyállamáról, titkosszolgálati fedőszerveiről:

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vérszövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as évek Magyarorszáján. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s*, Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

KÁNTÁS Balázs, Héjjas Iván. *Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *Mellékormány, árnyékhadserég, másik állambatalom?. Radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek a Horthy-korszak Magyarorszáján és kapcsolatuk a magyar állammal*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.

Rendfokozattal és ezzel összefüggően anyagi juttatásokkal is rendelkeztek, számos szempontból a hivatalos állománnyal egyenrangúnak számítottak.

Munkájuk minden esetben önkéntes és ideológiailag megalapozott volt.”²⁹

Mára tudható az is, hogy 1975-től szigorúan titkos rendőrtiszti állományba sorolták a postai küldemény-ellenőrzési részlegek munkatársait is, így a posta és a titkosszolgálat kapcsolata kifejezetten szorosnak mondható³⁰ – noha ebben az időszakban a volt államvédelmi állományviszonyú rendőrök száma már bizonyosan alacsonyabb volt, hiszen a magyar titkosszolgálatoknál is megtörtént egy generációváltás az 1950-es évekhez képest...

---

²⁹ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

³⁰ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

KUTATÁSI RÉSZEREDMÉNYEK A SZOCIALISTA KORSZAK POSTAÜGYE ÉS TITKOSSZOLGÁLATÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI TERÉN

Kezdetben úgy véltem, a témával kapcsolatos, egy bizonyos szakmára/állami vállalat(csoport)ra kiterjedő, kihelyezett titkosszolgálati tisztek tevékenységét vizsgáló alapkutatást az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára őrizetében található, és természetesen az egyes politikai rendőrtisztek fennmaradt, sokak által kutatott és történetileg valamilyen szinten jól feldolgozott személyügyi irataival érdemes kezdeni, majd a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium és jogelődei (HU-MNL-OL-XIX-H-1) megfelelő szervezeti egységeinek iratanyagával, elsősorban az esetlegesen megmaradt személyügyi iratok, illetve titkos ügykezelés alá eső iratok tanulmányozásával érdemes folytatni,

valamint ezek adattartalmát összehasonlítani, az 1950-es évek és az 1980-as évek vége közötti évkörrel. Sajnos, kutatásom során azonban végül kiderült, hogy Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában őrzött, Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium megmaradt iratai között nem/elszórta található személyi anyagok, munkaügyi iratok.³¹ Nem találhatóak ilyen volumenű források a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium Postafőosztályának általános iratai,³² illetve titkos ügykezelés alá tartozó iratai között sem.³³ A minisztérium Munkaügyi Főosztályának iratai csak 1950–1951-es évkörrel maradtak fenn.³⁴ Eredetileg úgy véltem, elsősorban a posta, és adott esetben az egyéb

---

³¹ HU-MNL-OL-XIX-H-1. Közlekedésügyi Minisztérium 1945-1949, 1952-1953, 1983-1988, Postaügyi Minisztérium 1952-1953.

³² HU-MNL-OL-XIX-H-1-ee. Postafőosztály (Postaügyi Minisztérium, 1952-1953)

³³ HU-MNL-OL-XIX-H-1-ff. Postafőosztály TÜK iratok, 1948-1951.

³⁴ HU-MNL-OL-XIX-H-1-e. Munkaügyi Főosztály, 1950-1951.

állami cégek állományába rejtett, „kihelyezett” titkosszolgálati szakemberek működésével és életrajzával kapcsolatos rövid, lényegre mikrotörténelmi esettanulmányok lehetnek a legalkalmasabbak arra, hogy a Kádár-korszak magyar titkosszolgálatainak egy bizonyos területen folytatott tevékenységéről átfogóbb képet szerezzünk, és (legalább részben) megismerjük a szolgálatból az 1950-es évek második felétől kezdve egészen az 1960-as évek végéig, de akár az 1970-es évek elejéig bezárólag „látszólag elbocsátott légió” történetét. Ebben valószínűleg igazam is volt, kutatásom során azonban meg kellett állapítanom, hogy az illetékes szaktárca, illetve a Magyar Posta iratai között a szocialista rendszerből nem maradtak fenn kontrollforrások, amelyeket össze lehetne vetni az Állambiztosági Szolgálatok Történelmi Levéltárában őrzött iratokkal, elsősorban azokkal, amelyek a szigorúan titkos állományú magyar politikai rendőrtisztektől fennmaradtak.

Bár jeles történész kollégáim a magyar titkosszolgálatok SZT-rendszerének történetét

már részlegesen feldolgozták, amely kutatómunka eredménye a fentebb hivatkozott titkosszolgálat-történeti adatbázis is, itt és most ugyancsak érdemes lenne néhány szót szólni a rendelkezésre álló forrásokról, illetve a szocialista korszak szigorúan titkos rendőrtiszti rendszerének egészéről, illetve nagyságrendjéről, számarányairól. Miként az adatbázis bevezető tanulmányából kiderül, a korábbi kutatás alapvetően négy forráscsoportra terjedt ki.³⁵

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában 409 szigorúan titkos tiszti karton található olyan politikai rendőrtisztekről, akik a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség (kémelhárítás) állományába tartoztak.³⁶ Bár az adatbázis elsősorban a kémelhárítás állományába tartozó szigorúan titkos rendőrtisztek munkájának és adatainak feldolgozására vállalkozott, és a legtöbben valóban itt kerültek foglalkoztatásra a szocialista korszakban, az is

---

³⁵ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés*.

³⁶ ÁBTL-2.8.2.2. 60–63. doboz.

hangsúlyozandó, hogy a III. Főcsoportfőnökség egyik csoportfőnökségéhez való tartozás, állományviszony nem feltétlenül jelentett automatikusan csak hírszerzési, kémelhárítási vagy politikai rendészeti, stb. munkát. A szocialista korszak állambiztonsági szolgálatainak tevékenysége ugyanis számos esetben összeért, összefolyt, és olykor az elvileg hírszerzési/kémelhárítási szakterületen dolgozó rendőrök is végeztek politikai rendészeti, belsőreakció-elhárítási munkát, és fordítva... Igaz, a tendencia valóban az volt, hogy a hírszerzés (III/I. Csoportfőnökség) SZT állományú rendőrtisztjei jellemzően nem foglalkoztak a magyar állampolgárok állambiztonsági feldolgozásával.³⁷ A kommunista diktatúra III/II. Csoportfőnökség iratanyaga a leginkább teljes és kutatható a témában, de korántsem jelenti a téma teljes forrásanyagát, amely egyúttal töredékes is. Ugyanakkor a kommunista diktatúra

---

³⁷ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

fenntartásában valóban leginkább azok az SZT-tisztek játszottak fontos szerepet, akik elhárítási, nem pedig hírszerzési területen dolgoztak, illetve az ő kihelyezésük történt meg a leggyakrabban belföldi fedőmunkahelyekre. Ugyanakkor a III/II. Csoportfőnökség állományában dolgozó rendőrök a klasszikus kémelhárítási tevékenység mellett gyakran végeztek úgynevezett „össz-állambiztonsági” feladatokat is, tehát munkájukat nem csak ellenérdekelt külföldi titkosszolgálatok, de adott esetben (a pártállami rendszerrel nem szimpatizáló) magyar állampolgárok sérelmére látták el.³⁸ Miként azt a témával foglalkozó történészek pedig már találóan leírták, a múlt rendszer áldozatainak információs kárpótlása szempontjából elsősorban az elhárítási szakterületen dolgozó SZT-tisztek életrajza és tevékenysége érdekes.

A fent említett forráscsoporthoz csatlakozik még 66 darab fedőszámos SZT-karton, amelyeken a szigorúan titkos állományú

---

³⁸ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

rendőrtisztek nem névvel, csak egy kódszámmal szerepelnek, egy részük azonban más állambiztonsági iratokban való kutatás révén személy szerint is beazonosítható, ezt jeles kollégáim részben el is végezték korábbi kutatásuk során.³⁹

A fenti forrásokat kiegészíti 365 darab személyi dosszié, amelyek BM III/II. Csoportfőnökség szigorúan titkos állományú munkatársainak illetményügyeivel kapcsolatos iratokat tartalmaz.⁴⁰

Létezik továbbá az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának iratanyagában egy 386 személyügyi gyűjtőből álló irategyüttes, amely az egyes szigorúan titkos állományú rendőrtisztek szolgálati lapját, önéletrajzát, szakmai minősítéseit tartalmazza, egyszóval (persze nem minden esetben) minden olyan adatot, amelyet az Állambiztonság a saját munkatársairól megszerzett és kezelt.⁴¹

---

³⁹ ÁBTL-2.8.2.3. Fedőszámos kartonok.

⁴⁰ ÁBTL-2.8.2.2. Illetményügyek.

⁴¹ ÁBTL-2.8.2.2.

Mint az az ismertetett számokból kiderül, a fennmaradt iratok tükrében az Állambiztonság kémelhárítási szervezeti egységénél összesen (nem egyetlen időpillanatban), tehát Magyarországon elhárítási területen 1034 SZT-tiszt dolgozott (legalábbis ennyiről maradt fenn valamilyen irat!), akiknek több, mint a fele azonosítható be név szerint. Mindezzel együtt a *szigoruantitkos.hu* adatbázist készítő történészek is felhívják rá a figyelmet, hogy bizonyos állambiztonsági iratanyagokat még mindig a nemzetbiztonsági szolgálatok őriznek (legalábbis jó tíz évvel ezelőtt még ez volt a helyzet, ami azóta viszont valamit javult, ugyanakkor sajnos, e visszatartott iratokról nem tudható, hány százalékát képezik az eredetileg keletkezett állambiztonsági iratoknak, illetve mi semmisülhetett meg még a Történeti Hivatal, később Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárába történő bekerülés előtt, akár a rendszerváltás előtti, akár a rendszerváltás utáni

időszakban.⁴² Még szomorúbb, a kutatást ily módon még nehezebbé tevő, ugyanakkor egyúttal érdekes, már-már rejtélyes magyar titkosszolgálat-történeti tény, hogy a szigorúan titkos állományú politikai rendőrtisztek napi munkájának legfontosabb dokumentumai, az általuk írott jelentések közül egy sem került levéltári őrizetbe, így konkrét tevékenységükre, az elnyomó politikai rendszer érdekében vállalt szolgálataikra minden rendelkezésre álló, történetileg bizonyítható adattal együtt leginkább csak következtethetünk.⁴³ A postaszolgálat és a titkosszolgálatok komplex kapcsolatának elemzéséhez azonban nem árt, ha röviden ismertetjük a magyarországi posta 20. századi történetét is, az első világháború időszakától a szocialista korszak végéig, mivel annak technológiai fejlődése nagyon-nagyon nagy mértékben segítette – morális

---

⁴² BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

⁴³ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

értékítéletektől függetlenül – a korszak magyar titkosszolgálatainak munkáját.

KIS MAGYAR POSTATÖRTÉNETI KITÉRŐ – A MAGYAR POSTA AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ VÉGÉTŐL A RENDSZERVÁLTÁSIG

Hogy megértsük a posta és a titkosszolgálatok komplex és szerteágazó kapcsolatát, muszáj egy kicsit a honi postaszolgálat intézménytörténetét, illetve részben technológia-történeti fejlődését is legalább vázlatosan megvizsgáljunk. Az első világháború idején a magyar posta a megnövekedett forgalmú hazai szolgálat mellett a felállított, katonai irányítás alatt álló tábori postaszolgálatot is ellátta személyzettel, felszereléssel és járművel, e szolgálat pedig lényegében a haderő logisztikai fegyvernemeként működött.⁴⁴ Nem véletlen, hogy a nagy fegyelmezettséget és precizitást

---

⁴⁴ Lásd bővebben: BÁNYÁSZ Péter, *A tábori postaszolgálat szerepe a harctéri morál fenntartásában. A tábori postaszolgálatok története a XX. század első felében.*

http://real.mtak.hu/107967/1/2012_e_Banyasz_Peter.pdf,
letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

igénylő szakma szinte a kezdetektől fogva félkatonai jellegű szervezetként működött, a mindenkori haderő pedig a saját logisztikai kiegészítő alakulataként is tekintett rá – a katonai és a postás szakma között nagy volt az átjárás. A szakképzett férfi munkaerő létszáma a behívások és a tábori postaszolgálat miatt a háttországban nagyon erősen lecsökkent, ezért a polgári postaszolgálat keretében kényszerűségből egyre több nő dolgozott a postákon. 1914-ben katonai célokra megkezdte működését a drótnélküli szikratávíró is, majd 1918-ban néhány hónapig az újdonságnak számító légiposta is működött a Magyar Királyság területén.⁴⁵ Ezek az eszközök a hírszerző és kémelhárító szervek napi munkájához is nélkülözhetetlenek voltak.

Az első világháború utáni politikai, gazdasági és társadalmi összeomlás, amely természetszerűleg együtt járt az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával és a kirobbanó

---

⁴⁵ VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1962, 344–357.

forradalmakkal polgárháborúval, értelemszerűen a magyar postát sem hagyta érintetlenül, a vállalatnak nagy kihívásokkal kellett szembenézni az állam többi szervéhez hasonlóan. A vasutasok a gazdasági válságnak köszönhetően sztrájkba léptek, és a sztrájk természetesen áterjedt a postára is.

A Magyar Királyi Posta a trianoni békeszerződés tragikus terület-elcsatolásai után értelemszerűen elveszítette a zágrábi, a pozsonyi, a kassai, a nagyváradi, a kolozsvári és a temesvári postaigazgatóságot, illetve egyes részeit, eszköz- és pénzállománya nagy részét.⁴⁶ Ugyanakkor számos postai alkalmazott menekült át a csonka Magyarországra az elcsatolt területekről, a kiépülő új magyar állam pedig igyekezett nekik munkát és megélhetést biztosítani, nagy szolidaritást tanúsítva az otthonukat elhagyó közalkalmazottak felé. A polgárháborús időszak és a nagy nehézségekkel járó helyreállítási munkák után az 1920-as évek közepére végre

---

⁴⁶ VAJDA Endre, *A posta története*, 360–373.

sikerült újjászervezni a magyar királyi postaszolgálatot.

Miként azt Suba János rendvédelem-történész és hadtörténész írja hiánypótló tanulmányában:

„Az I. világháború utáni őszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette abehelyt, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben

lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.”⁴⁷

Pont ebből kifolyólag igen érdekes és fontos rendvédelem- és hadtörténeti tény, és a posta-, a rendvédelem- és hadtörténet szoros kapcsolódási pontjaira mutat rá jól, hogy a Horthy-korszak első éveiben postás és vasutas karhatalom is működött, amely egyszerre volt a Nemzeti Hadsereg, később Magyar Királyi Honvédség névre hallgató új magyar haderő kiegészítő, rendőri jellegű szolgálatot ellátó alakulata, illetve a vasút és a posta fegyveres biztonsági őrsége, létesítményi rendőrsége.⁴⁸

---

⁴⁷ <http://real.mtak.hu/93534/>, absztrakt, letöltés ideje: 2023. augusztus 9.

⁴⁸ Lásd bővebben: SUBA János, *A polgárőrség szervezése 1919-1921*. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018 (56). pp. 131–144.

<http://real.mtak.hu/93534/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

Akkor és ott a haderő és a rendvédelmi szervek igen nagy hasznát vették annak a ténynek, hogy a posta és a vasút a kezdetektől alapvetően félkatonai szervezetként működött, és az első világháború során is igen nagy mértékben a haderő logisztikai jellegű csapatnemeként, katonai céloknak alárendelve teljesítettek szolgálatot.

A különböző karhatalmi alakulatoknak egyszerre volt célja az újonnan berendezkedő, autoriter konzervatív kormányzat hatalmának konszolidációjához való hozzájárulás, valamint a trianoni békeszerződés súlyos fegyverkezési korlátozásainak a kijátszása – 1922-1923-ban ugyanis a karhatalmi alakulatok katonai jellegét meg kellett szüntetni, ezért formálisan a Belügyminisztérium (és közvetve a fenntartó Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium) irányítása alá helyezték őket...⁴⁹

A bethleni konszolidáció időszaka alatt a karhatalmi alakulatok lassan felszámolásra

---

⁴⁹ Uo.

kerültek, a bennük rendőri/katonai szolgálatot teljesítő, jellemzően katonaviselt postások és vasutasok pedig fokozatosan visszatértek a polgári foglalkozásukhoz.

Később, a korszak egyre magasabb szintű elvárásainak megfelelően korszerűsítésre került a postai kezelés és a készpénzforgalom szabályozása, és nagyarányú gépesítés vette kezdetét a posta szervezetén belül is.⁵⁰ Újjáépítették és fejlesztették a távíró- és a távbeszélő-szolgálatot, a kísérleti adások után 1925-ben meginduló Magyar Rádióhoz a Magyar Királyi Posta szolgáltatta a technikát, az adótornyokat, először 1923-ban egy 250 wattos Huth-adótornyot állítottak fel Csepelen, ezt előbb 2, 3, majd 20 kilowattos adóra cserélték, majd 1933-ban végül átadták a 120 kilowattos nagy adótornyot Lakihegyen. Emellett már 1927-ben újraindították a postaforgalom mellett személyeket is szállító autóbuszjáratokat, a posta így egyszerre lett kommunikációs, távközlési és

---

⁵⁰ VAJDA Endre, *A posta története*, uo.

közlekedési szolgáltató állami cég. 1928-ban üzembe helyezték az első automata telefonközpontot, és 1932-re végül automatizálták az egész budapesti telefonhálózatot. A hálózat és a technika fejlesztése mellett nagy figyelmet fordítottak a szociális gondoskodásra és a dolgozók szakoktatására is – ez egy volt a Horthy-korszak jelentős, a dualizmus korához képest igen kiterjedt szociálpolitikai intézkedései közül.⁵¹ Az állam jelentősen támogatta az elszakított területekről menekült állami alkalmazottakat, a hadiözvegyeket, a hadiárvákat, és megbízott intézetet, kórházat, szanatóriumot állítottak fel a részükre, létrehozták a Postás Otthont, a Posta Jóléti Alapítvány Bizottságot, és színes, mozgalmas kulturális és egyesületi életre biztosítottak lehetőséget. Jelentős volt a sportélet is, többek között virágkorát élte a

---

⁵¹ Lásd bővebben: TÓTH Tibor, *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

postás sportegyesület is.⁵² 1936-ban fogadta el a magyar parlament az első önálló magyar postatörvényt, az 1936. évi XXXV. törvénycikket a postáról, amely mérföldkönek tekinthető a magyar posta- és távközlési jogban, és végre egy modern, a kor kihívásait és sajátosságait figyelembe vevő jogszabály kodifikációra került sor. A törvény igen részletesen szabályozta a postaszolgálat jogait és kötelezettségeit, a hatásköröket egymástól elkülönítette és meghatározta. A törvény jelentősége többek között abban állt, hogy az addig jórészt csupán szokásjogon alapuló postajog végre törvényi szabályozást kapott. Rendelkezett továbbá abban is, hogy a postaügyet felügyelő miniszter rendeletalkotási joggal rendelkezik a posta működését, belső viszonyait érintő ügyekben. A törvény azt is kimondta, hogy a postaszolgálat üzemeltetése az

---

⁵² Lásd bővebben: SZABÓ Jenő, *Egy évszázad postás mezben: A Budapesti Posta- és Táviródatisztelet Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–1999*, Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület, 1999.

állam kizárólagos joga és kötelessége, a postai titkok védelem alatt állnak, a postával szembeni díjtarozások adók módjára hajtandók be. A törvény még arról is rendelkezett, hogy magánlevelet abból a célból volt szabad a postai alkalmazottaknak felnyitni, ha azok kézbesíthetetlenek vagy megsérültek, és ezért tartalmuk megállapításra szorul.⁵³

Itt említendő meg újra, és ezt nehéz elégszer hangsúlyozni, hogy a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési, hírközlési és szállítmányozási vállalat, természetesen szoros kapcsolatban állt a korszak titkosszolgálati szerveivel is. A hírközlés és a hírszerzés az ókortól napjainkig kéz a kézben jár, ezen tehát nincs is mit csodálkozni. Ezért a tevékenységért a Horthy-korszakban elsősorban a rendőrség felelt, a Magyar Királyi Államrendőrségen belül pedig a két világháború közötti időszakban elsősorban a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott

---

⁵³ VAJDA Endre, *A posta története*, 372–373.

titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel. Elsődleges titkosszolgálati szervekként említendőek a Budapesti Rendőr-főkapitányság Állam-rendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya. Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal. Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnyomozók a felderítés eszközrendszeréből legkiterjedtebben a követést és figyelést, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefonszensúra (azaz levél- és telefonellenőrzés); ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és

speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették. A postán „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a kor színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is.⁵⁴

A második világháború előtt és alatt a területi változások miatt többször változott, bővült a postahálózat, és újra működött a táborig postalista, a háború és a front átvonulása azonban később súlyos károkat okozott a postaszolgálatnak. 1938-tól a német segítséggel fokozatosan visszacsatolt területeken megszervezték a magyar postaszolgálatot, mely alapvetően a katonai közigazgatásnak alárendelve működött. Itt is megmutatkozott a postalista, mint intézmény erősen félkatonai,

---

⁵⁴ BODA József–REGÉNYI Kund, *Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945)*, in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József–REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

fegyelmezett, alá-fölérendeltségi munkakultúrán nyugvó szervezete, illetve szoros, elválaszthatatlan kapcsolata a mindenkori haderővel. A második világháború éveiben értelemszerűen újra kiterjedt tábori postát működtettek, és ez is lényegében a haderő logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként funkcionált, a polgári távközlési szolgáltatást pedig, ahogyan az háború esetén nyilván mindig lenni szokott, egyre inkább a katonai céloknak rendelték alá. Az ország, így a postai infrastruktúra is, a világháború során jelenetős károkat szenvedett, 1945 után pedig óriási feladat volt a tönkretett posta- és hírközlési hálózat helyreállítása, amely már a berendezkedő, szovjet befolyás alatt működő kommunista kormányzatra hárult...⁵⁵

1950-ben a Magyar Posta az államtól kizárólagos jogot kapott a hírlapterjesztésre is, jogkörei és feladatai egyre csak bővültek, létszáma és szakmai színvonala is fejlődött,

---

⁵⁵ VAJDA Endre, *A posta története*, 378–387.

gyarapodott. 1957-ben megkezdődött a televízió- és az ultrarövid-hullámú rádióműsor-sugárzás is, a posta lett a monopolhelyzetben levő állami távközlési szolgáltató. A postaszállítás gerince továbbra is a vasút volt, ezért a Magyar Posta és a Magyar Államvasutak, e két logisztikai természetű állami vállalat szorosan együttműködött egymással.⁵⁶

A második világháború után az újjáépítés gyorsan megindult, a műszaki igazgatóságok feladata volt a helyreállítás megszervezése és a korszerűsítés, ami az ötvenes években ugyan lassan haladt, de a hatvanas évekre ugrásszerű fejlődést hozott, ami a szállítás motorizálását, a forgalmi szolgálatban kiségek általános használatba vételét és az ügyvitel egyszerűsítését jelentette. A leglátványosabban a műsorszóró- és a távbeszélő-szolgálat fejlődött, 1957-ben megindult a Magyar Televízió adása, a technikai háttér biztosítása – a rádió műsorszórással mellett – a posta feladata volt. A kisebb településeken

---

⁵⁶ VAJDA Endre, *A posta története*, 378–465.

lévő postahivatalok és a gyűjtő-feldolgozó pontok között sok helyen menetrend szerinti autóbuszokkal szállították a postai küldeményeket. Az 1960-as években a nagy bérházakban csoportos levélszekrényeket szereltek fel, megjelentek a mai értelemben vett lakossági postaládák.

Korábban egyébként a legfelső emeletre is az ajtóig vitték a kézbesítők a levelet, pénzt, hírlapot, és ha otthon találták a címzettet, átadták azt, ha nem, akkor értesítést hagytak. Később, az 1970-es években a ritkán lakott külterületeken, tanyás vidékeken bevezették az úgynevezett támpontos kézbesítést, ami azt jelentette, hogy a postás kézbesítő igyekezett mindenképpen célba juttatni a küldeményt...⁵⁷

A szocialista korszakban újra komoly és részletes jogi szabályozásra került a posta, mint monopóliumhelyzetben levő, sokrétű tevékenységet ellátó állami vállalat működése, a kor kihívásaira reflektáló, új postatörvényt kellett kodifikálni, a

---

⁵⁷ VAJDA Endre, *A posta története*, 378–465.

törvényhozás pedig végül 1964-ben fogadta el az 1964. évi II. törvényt a postáról és a távközlésről. A törvény az ágazati jogban nagyon fontos előrelépés volt, és a kor színvonalának megfelelően nagyon részletesen szabályozta a postaszolgálat működését és a felelősségi köröket.⁵⁸

1967-ben kezdődött meg jelentős fejlesztésként az úgynevezett crossbar rendszerű telefonközpontok üzembe állítása, az 1970-es évek végén bevezették az úgynevezett időosztásos multiplex-rendszert, és ekkor adták át az első konténeres távbeszélőközpontokat is. Ezek bevezetése természetesen a hírszerzés és a kémelhárítás számára is kapóra jött, hiszen az egyre fejlettebb távközlési eszközökkel a titkosszolgálatok is egyre eredményesebben elégitették ki saját és megrendelőik hírigényeit.

1977-ben helyezték üzembe Magyarországon az első földi űrtávközlő-állomást Taliándörögdön, amely szintén

---

⁵⁸ VAJDA Endre, *A posta története*, 378–465.

távközlés-történeti mérföldkövet jelentett. 1973-ban végül elrendelték a ma is használatos irányítószámok használatát, ami 1978-ra lehetővé tette az automata levélfeldolgozás bevezetését is. A politikai élet új szocialista államberendezkedésének megfelelően a háború után megszűntek, vagy pedig beolvadtak az állami intézményrendszerbe a korábbi postás egyesületek, intézmények, és létrejöttek az üzemi tanácsok és a szakszervezet, mely a szociális gondoskodás egy formáját is jelentette a szocialista korszakan. Itt említendő meg, hogy már 1952-ben megalakult az önálló Postaügyi Minisztérium, amely jelezte az ágazat és a szakterület kiemelt fontosságát, és amely később a Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumba olvadt be.⁵⁹ 1983-ban leválasztották a postát a

---

⁵⁹ A minisztérium megmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában kutatható: HU-MNL-OL-XIX-H-1. Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium (Közlekedésügyi Minisztérium 1945-1949, 1952-1953, 1983-1988, Postaügyi Minisztérium 1952-1953)

közlekedésügyről, és végül úgynevezett országos főhatósággá szervezték át.⁶⁰

A szocialista rendszer összeomlása, majd végül a magyarországi politikai rendszerváltás, a demokratikus és kapitalista rendszerbe való átmeneti idején, 1989 decemberében a Magyar Posta három nagy szolgáltatási ága szétvált, és önálló állami vállalatokká alakultak: létrejött a Magyar Posta Vállalat (ma Magyar Posta Zrt.), a Magyar Távközlési Vállalat (ma Magyar Telekom Nyrt.) és a Magyar Műsorszóró Vállalat (ma Antenna Hungária Zrt.).

---

⁶⁰ Lásd: <https://dapta.hu/a-magyar-posta-tortenete-diohejban-2/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 12.

TITKOSRENDŐRÖK A POSTÁNÁL A SZOCIALISTA KORSZAKBAN

Itt és most érkeztem el töredékes és csapongó, ám mégis fontos történeti résztémát vizsgáló tanulmányom talán legfontosabb részletéhez, amely nem más, mint néhány volt államvédelmi/állambiztonsági titkosrendőr rövid, de valamilyen szempontból részletes életrajza, amely következtetéseket enged levonni a politikai rendőrség és a posta, mint állami vállalat kapcsolatáról. Lássuk hát, az életrajzok alapján milyen töredékes, de érdekes következtetéseket lehet levonni. Az alábbiakban röviden tíz ilyen szigorúan titkos állományú magyar politikai rendőr életrajzát ismertetem röviden, de lényegre törően – már azt, ami korábbi kutatások és a rendelkezésre álló történeti források fényében ezekből az életrajzokból egyáltalán megismerhető.

BÁLINT LAJOS 1930-ban született Alsónémediben. Négy polgári iskolát, majd postanövendéki és távirász tanfolyamot végzett. 1944 során a csepeli vasműben dolgozott segéd munkásként, majd a berendezkedő kommunista diktatúra évei alatt, 1947 és 1949 között a Magyar Posta alá tartozó Központi Táviró Hivatalban dolgozott távirásként. A fiatalember végül a postától került az Államvédelmi Hatósághoz. 1949-ben szerelt fel megbízható káderként a politikai rendőrséghez őrmesterként, és rögtön az ÁVH X/3. Osztály Rádióelhárító alosztály vezetője lett. 1955-ben elvégezte a Szovjetunió hírszerző akadémiáját is. Önéletrajza szerint 1956. október 23-tól a BM József Attila utcai épületét védte, november 1–4. között a tököli repülőtéren a szovjet hadsereghez csatlakozott, majd karhatalmistaként teljesített szolgálatot, ez azonban megkérdőjelezhető hitelességű információ. Személye és pályája fordított tendenciát mutat – arra ékes példa, miként szolgálta a posta a magyar politikai rendőrség

káderutánpótlását. 1956-ban visszakerült az újra egységessé szervezett rendőrség állományába, ekkor már rendőr főhadnagyként. Ezek után a politikai rendőrség különböző szervezeti egységeinél dolgozott csoportvezetőként és alosztályvezetőként, végül 1982-ban, alezredesi rendfokozattal került nyugállományba.⁶¹

CSERESZNYÉS TAMÁS államvédelmi rendőrtiszt 1915-ben született. Eredeti végzettsége szerint villany- és rádiószerelő, aki a Magyar Királyi Államvasutak különböző szervezeti egységeinél, majd 1944-től a Kolozsvári Rádióhivatalnál és a Magyar Rádiónál dolgozott, majd bizonytalan időpontban, 1944 és 1949 között, feltehetőleg a második világháború után átkerült a Posta Kísérleti Állomás Rádió Megfigyelő Állomásához, ahol vevőtechnikusként és távirásként dolgozott. Nem egészen világos a

---

⁶¹ ÁBTL- 2.8.2.1. – 389.

rendelkezésre álló, töredékes adatokból, hogy a postaműszaki szakember mikor került kapcsolatba a politikai rendőrséggel, annyi azonban bizonyos, hogy 1952–1953-ban már a szoros titkosszolgálati ellenőrzés alatt működő Ferihegyi Repülőtéri Rádióállomáson, majd 1953-tól a Postaügyi Minisztérium Rádiófőosztályán dolgozott, vezetői beosztásokban. Meglehetősen valószínű, hogy a postai, rádiós, illetve minisztériumi munkahelyek már 1949–1950-től Cseresznyés Tamás fedőmunkahelyei voltak, még akkor is, ha a róla fennmaradt iratokból ez nem derül ki egyértelműen. 1956 szeptemberétől ugyanis a férfi a rendelkezésre álló forrásokban államvédelmi főhadnagyként szerepel (állományviszonyba vétele feltehetőleg már jóval korábban megtörtént!), majd átkerült az újra egységesített rendőrség állományába. 1959-ben végül diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán, és hivatásos állományban továbbra is rádióhírszerzerzési és -elhárítási szakterületen dolgozott a

titkosszolgálatok különböző szervezeti egységeinél. 1959-ben rendőr századossá, 1963-ban rendőr őrnaggyá, 1969-ben rendőr alezredessé léptették elő. Elsősorban a BM III/V. csoportfőnökség kötelékében dolgozott, 1970-es nyugállományba vonulásáig. Személye egy újabb remek példa a posta, és a tágabb értelemben vett távközlés és a magyar titkosszolgálatok igen szorosra fűzött kapcsolatára.⁶²

GUTAI PÁL már egy sokkal tisztább példája a politikai rendőrség és a postaszolgálat kapcsolatának, őt ugyanis úgy foglalkoztatta a kommunista rendszer titkosszolgálat, hogy a fedőmunkahelye volt a Magyar Posta. A 8 általánost és 5 hónapos pártiskolát végzett, eredetileg munkásként dolgozó férfi a kommunista párt aktív tagjaként tevékenykedett a második világháború után. 1949-ben került a

---

⁶² ÁBTL 2.8.1. – 869.

Magyar Posta kötelékébe, ahol a 62. számú postahivatalban dolgozott, mint rovatoló, illetve párhuzamosan az ott működő pártszervezetben is aktív szerepet vállalt. A posta dolgozóból végül klasszikus SZT (szigorúan titkos) tiszt lett – hogy pontosan mikor, az homályos. 1955-ben már rendőr alhadnagy volt, de igen elképzelhető, hogy már korábban is az Államvédelmi Hatóság kötelékében dolgozott. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt végig operatív állományban szolgált, azaz postai fedőmunkahelyén az éppen át- és fokozatosan újraszerveződő politikai rendőrségnek dolgozott, hivatásos állományban. 1958-ban rendőr hadnagy, 1961-ben főhadnagyi rendfokozatot kapott. Munkahelyi minősítése szerint *„Az ellenforradalom ideje alatt becsületesen helytállt. Jó fedése alapján munkahelyén tartózkodhatott, és a lehetőségekhez mérten fellépett az ellenforradalmi követelésekkel szemben. A helyi pártszervezet újjászervezésében komoly munkát fejtett ki, egyike volt azoknak, akik az ellenforradalmi események után a pártszervezet létrehozásában hathatósan*

tevékenykedtek.” 1963-ig dolgozott fedett politikai rendőrtisztként a posta kötelékében, amikor életrajza szerint kérelmére leszerelték. De vajon teljes egészében megszakadt a kapcsolata a szervvel?⁶³

KRÁLL GYULA szigorúan titkos politikai rendőrtiszt, akinek a fedőszáma D-81 volt, 1924-ben született, és igen érdekes titkosszolgálati karriert futott be. Már rögtön a második világháború után, 1946-tól rendőrként szolgált, előbb rendőr alhadnagyi, majd 1954-től államvédelmi századosi rendfokozatban. 1959-ben rendőr őrnagyi, 1963-ban rendőr alezredesi rendfokozatba léptették elő, azonban „kifelé” végig a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium Postavezérgazgatóság kötelékében szolgált, különböző fedőbeosztásokban. Érdekesség, hogy dr. Császár Józsefné rendőr alezredes, a BM Személyzeti Csoportfőnökség

---

⁶³ <http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/gutai-pal-190.html?search=posta>

osztályvezetőjének 1981. november 4-én kelt igazolása alapján, 1946. február 1-je és 1981 november 30-a között volt a BM hivatásos állományában, egy 1981. május 19-én kelt a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium Postavezérigazgatóság, Munkaügyi és Szociálpolitikai Szakosztályának küldött igazoláson 1945. március 1. és 1969. június 1. közötti munkaviszony van feltüntetve. Ezzel Králl Gyula talán az egyik leghosszabb időn át szolgálatot teljesítő, magyar politikai rendőrtiszt, akinek a posta volt a fedőmunkahelye, és akinek karrierje egyértelműen az Államvédelmi Hatósághoz köthető, és akit onnan hosszú időn keresztül, fedőmunkahelyen keresztül, szigorúan titkos állományban foglalkoztatott a szolgálat. Talán ő a „látszólag elbocsátott légió” legemblematikusabb tagja. Főnökei így jellemezték: „„*Szocialista államrendszerünkhez való hűsége, elvi szilárdsága kifogástalan. [...] Szakmai munkáját – mint régi operatív tiszt – hivatásszeretettel, ambícióval végzi. Kezdeményezőkézség, önállóság, felelősségtudat jellemzi. [...] A különböző nemzetközi*

szervekben tevékenykedő kapitalista személyek körében a hivatali érintkezést felhasználva személyi kapcsolatokat is kialakított, több értékes információt tudott ezáltal felderíteni [...] A hozzákapcsolt hálózattal, valamint társadalmi kapcsolatokkal való foglalkozás eredményessé vált.” Hosszú titkosszolgálati pálya után 1981-ben vonult nyugállományba.⁶⁴

PAMMER JÁNOS a „látszólag elbocsátott légió” tagjai közé látszólag nem illik, ugyanis, mert bár 1923-ban született, és éppenséggel korából kifolyólag lehetett volna az Államvédelmi Hatóság munkatársa is, a D-185 fedőszámot viselő, szigorúan titkos rendőrtiszt csak jóval később, az 1970-es években került – postai dolgozóként – az Állambiztonság fedett állományába. Pammer János mérnök volt, aki 1960-ban, némileg megkésve szerzett diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen, és különböző

---

⁶⁴ <http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/krall-gyula-274.html?search=posta>

beosztásokban szolgált a Posta Vezérigazgatóság Távközlési Osztályán, ahol egészen az ügyosztályvezetői rangig jutott. Hogy pontosan mikor kezdődött a kapcsolata a politikai rendőrséggel, nem deríthető ki egyértelműen a rendelkezésre álló forrásokból, a postai-távközlési szakemberre azonban akár már a szocialista korszak első időszakában is felfigyelhettek a szolgálatok. Hogy informálisan milyen kapcsolatban állhatott az 1950-es években az Államvédelemmel/Állambiztonsággal, arra legfeljebb következtetni lehet, erről ugyanis nem maradt fenn forrás. Annyi azonban bizonyos, hogy – feltehetőleg hosszabb informális együttműködést követően – 1972-ben került a rendőrség fedett, hivatásos állományába, századosi rendfokozatban, majd 1978-ban rendőr őrnaggyá léptették elő. Felette, Koncz Lajos rendőr ezredes így jellemezte munkáját: „*Állományba vétele óta a Posta Vezérigazgatóság távközlési osztályán ügyosztályvezetői fedőfunkciót tölt be. [...] Politikailag képzett. Munkásór. [...] súlyt kellene helyeznie arra, hogy*

hálózatépítő tevékenységéhez nagyobb segítséget nyújtson a fedőmunkabehelyének nyílt állományú operatív tisztje részére [...] A nyugdíjkorhatár elérését megelőzően kérését értékelve javasoljuk állományviszonyának meghosszabbítását.” Végül a politikai rendőrségtől, kifelé pedig a Posta Vezérigazgatóságtól 1983-ban vonult nyugállományba.⁶⁵

KAKUK JENŐ 1929-ben született. Eredeti szakmája postaműszerész volt, 1947-ban szerezte meg oklevelét, majd a kommunista korszak első éveiben, 1952-ben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetem előkészítő tanfolyamát. 1947 és 1949 között a Posta Kísérleti Állomásán dolgozott (a Horthy-, a Rákosi- és a Kádár-rendszerben is a politikai rendőrség és a titkosszolgálatok kedvelt fedőszervéről beszélünk), mint technikus, 1949-ben a Posta Átviteltechnikai Vállalatánál, amely az elektronikus hírközlésért felelt (és ugyancsak

---

⁶⁵ <http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/pammer-janos-459.html?search=posta>

szoros kapcsolatban állt a mindenkori titkosszolgálatokkal) csoportvezetői beosztást kapott, majd 1952-ben a Posta Helyközi Távbeszélő Hivatalhoz került csoportvezetőnek. Az állambiztonsági iratokban 1955-től találkozhatunk Kakuk Jenő névvel, mint a hivatásos állomány tagjával. Esetében remek példát láthatunk arra, miként nyújtották a postai szakemberek a politikai rendőrség/titkosszolgálat rádió-hírszerzési és elhárítási apparátusának utánpótlását. Kakuk Jenő 1955-ben lett államvédelmi, majd rendőr hadnagy, de valószínűsíthető, hogy kapcsolata a belügyi szervekkel nem ekkor kezdődött, hivatásos állományba vétele pedig inkább egy folyamat vége, mint a kezdete lehetett. Adatai szerint szolgálati helye 1955-től már a BM XV. (Híradástechnikai) Osztály. 1958-ban rendőr főhadnaggyá, majd 1962-ben rendőr századossá léptették elő. Közben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karát, illetve az MDP öthónapos pártiskoláját is. 1968-tól alosztályvezetői, majd mérnöki

beosztásokban szolgált a Belügyminisztérium különböző, rádió-hírszerzéssel és elhárítással foglalkozó szervezeti egységeinél. 1967-ben rendőr őrnaggyá, 1974-ben rendőr alezredessé, 1984-ben pedig rendőr ezredessé léptették elő. A postai szakemberből politikai rendőrré váló férfi kapcsolata, bár rendőri állományba vétele után a rendelkezésre álló adatok szerint nem volt kihelyezve a Magyar Postához, mint fedőmunkahelyhez. A politikai rendőrségtől 1984-ben szerelt le, és vonult nyugállományba. Pályája ékes bizonyítéka annak, hogy a kommunista rendszerben a magyar posztaszolgálat és a politikai rendőrség munkája nagyon szorosan összefonódott.⁶⁶

---

⁶⁶ ÁBTL-2.8.1.-9927.

<https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:13::N O:13:P13 OBJECT ID,P13 OBJECT TYPE:954524,EL ETRAJZ>

KORPAI JÁNOS alulról járta végig a szocialista korszak politikai rendőrségének ranglétráját. Eredeti végzettége mindössze 3. elemi iskolai osztály volt, és 1945-ig segédmunkásként és napszámosként dolgozott. 1945-ben, a második világháború után csatlakozott az újjászerveződő rendőrség állományához. 1945 és 1948 között próbarendőr, 1948 és 1949 között rendőri tizedes, 1949-re rendőr őrmester volt, végül 1953-ban államvédelmi hadnagy, 1954-ben pedig államvédelmi hadnagy rendfokozatba léptették elő. Kezdetben vidéki rendőr-főkapitányságon teljesített szolgálatot, 1955-ben azonban a Belügyminisztérium III. osztályára vezényelték, mint elhárító tisztet. 1956 november 5-e és december 5-e között a Pécsi Postaigazgatóságon dolgozott, mint biztosító, ez azonban valószínűleg nem jelentett más, mint a postára történő kihelyezését, ahol lehetőségeihez mérten igyekezett sabotálni a forradalom és szabadságharc eseményei. Személye jó példája a postára időlegesen kihelyezett államvédelmi tiszteknek. A forradalom leverése után a BM

Karhatalom állományába került, mint a pécsi karhatalmi zászlóalj pénzügyi szolgálatvezetője, majd innentől kezdve végig a Baranyai Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsági szervezeti egységénél teljesített szolgálatot, mint operatív beosztott, illetve mint csoportvezető. 1957-ben rendőrnyomozó főhadnagyi állományviszonyt kapott, 1961-ben rendőr százados, 1966-ben rendőr őrnagy, 1969-ben rendőr alezredes lett. Szolgálatában közben letette az érettségit, illetve diplomát szerzett a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen is. 1976-ban, 20 évvel az 1956-os forradalom és szabadságharc után helyezték nyugállományba. Esete remekül reprezentálja, milyen fontos állami szerv volt a posta szocialista korszakban, és hogyan helyeztek ki oda titkosszolgálati szakembereket a legnagyobb krízis idején.⁶⁷

---

⁶⁷ ÁBTL 2.8.1. - BM Baranya MRFK 1445.

ÁBTL 2.8.1. - 17-340/1969.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/?p=108:13::NO:13:P13_OBJECT_ID,P13_OBJECT_TYPE:708120,ELTRAJZ

LEHEL ARTÚR a magyar állambiztonság történetének igen érdekes alakja volt. 1898-ban született, kereskedelmi érettségivel rendelkezett, kereskedelmi tengerészként pedig az Újpesti Kikötő parancsnoka, illetve a 1919-ben Dunai Flottilla Szamos monitorjának katonája volt. A Horthy-korszakban végül a Szovjetunióba emigrált, ahol különböző állami szerveknek végzett szakmai és politikai munkát egyaránt, Többek között volt a Szovjet Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetének is tudományos munkatársa, és nehéz elképzelni, hogy egy emigráns magyar kommunista értelmiségit ne környékezett volna meg a szovjet titkosszolgálat. 1945-ben megszerezte a földrajztudományok kandidátusa tudományos fokozatot is. A második világháború után hazatért a szovjetizálódó Magyarországra, ahol feladatok várták. 1955 és 1956 során a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium Államvasutak Főosztályán volt politikai munkatárs, amiről nehezen feltételezhető, hogy ne lett volna

szigorúan titkos állományú
rendőr/államvédelmi tiszt, de az mindenképpen bizonyos, hogy ebben a beosztásban szorosán együttműködött a szolgálatokkal. Ő is éppen az 1956-os forradalom idején dolgozott postai szakterületen, ráadásul a vállalatot felügyelő minisztériumban. Nem sokkal később, 1957-ben már az Országos Rendőr-főkapitányság II. Főosztály Értékelő és Tájékoztató Alosztály alosztályvezetőjeként találkozhatunk vele, rendőr ezredesi rendfokozatban. Bár ez az első időszak és rendfokozat, amelyek kapcsán a róla szóló iratokban hivatásos állományban előfordul, igen szokatlan volt, hogy valakit korábbi civil ügynökként helyből ezredessé neveztek volna ki a rendőrségnél/állambiztonságnál. Csak következethetünk rá, hogy Lehel Artúr már évekkel korábban a magyar politikai rendőrség titkos munkatársa volt, és amikor postaügyi szakterületen dolgozott – éppen a forradalom és szabadságharc időszaka alatt –, akkor is leginkább a belügyi szervek akaratát teljesítette.

Ugyancsak érdekes, hogy Lehel Artúrt viszonylag rövid, ezredesi rendfokozatban eltöltött rendőri hivatásos állomány után 1959-ben nyugállományba helyezték. Igaz, ekkor már 61 éves volt, ami a korszakban bőven megfelelt a nyugdíjkorhatárnak, de az érdekes politikai és állambiztonsági pályát befutó, volt tengerész, térképész és rendőr ezredes csak jóval később, 1971-ben hunyt el. Nyitott kérdés, vajon nyugdíjazása után megszakadt-e a kapcsolata a politikai rendőrséggel?⁶⁸

SOMLAI JÁNOS állambiztonsági pályája a fentiekhez hasonlóan figyelemre méltó. 1932-ben született, és 4 polgári iskolát végzett, majd villamosipari technikus, illetve híradós tiszti oklevelet szerzett. 1950-ben a Posta Kísérleti Intézetnél dolgozott, mint rádiótechnikus,

---

⁶⁸ ÁBTL 2.8.2.1. – 323.

<https://www.abtl.hu/ords/archontologia/?p=108:13::NQ:13:P13 OBJECT ID,P13 OBJECT TYPE:958808,EL ETRAJZ>

amely, mint említettük, a világháború előtt és után is a titkosszolgálatok kedvelt fedőszerve volt. A férfi ekkoriban kerülhetett kapcsolatban az állambiztonsággal és/vagy a katonai hírszerzéssel, ugyanis nem sokkal később, 1951 és 1953 között a Magyar Néphadsereg híradós tisztjeként teljesített szolgálatot. Közben a Leningrádi Katonai Akadémián hadmérnöki végzettséget szerzett (nehéz elképzelni, hogy ez idő alatt nem került kapcsolatba a szovjet titkosszolgálatokkal is), majd miután visszatért Magyarországra, 1957 és 1961 között a Posta Rádió és Televízió Műszaki Igazgatóságán dolgozott, mint rádiótechnikus. Igen esélyes, és életszerűnek hangzik, noha a töredékesen fennmaradt állambiztonsági forrásokban nincs arra való nyílt utalás, hogy ebben az időszakban már a titkosszolgálatoknak dolgozott volna, de leginkább fedőbeosztásra lehet következtetni. Somlai János 1962-ben, éppen a belügyi struktúra átszervezésének évében tűnik fel az állambiztonság hivatásos állományában, mégpedig rögtön, mint rendőr százados, és a

Belügyminisztérium XV/1. alosztályának alosztályvezetője. Az ő életpályája is emblematikus példája annak, miként hasznosította a magyar politikai rendőrség a hírközlési, távközlési szakembereket, és nem csupán fedőbeosztásba helyezte őket ki a postához és egyéb távközlési/hírközlési vállalatokhoz, hanem sokszor pont ezek az állami cégek adták a szocialista állam politikai rendőrségének utánpótlását. Az már csak egy lehetséges kombináció volt, hogy valaki „kifelé” esetleg megőrizte korábbi civil munkahelyét, fedőbeosztást kapott, „befelé” pedig az állambiztonság szigorúan titkos tisztje volt. Somlai János esetében sem áll rendelkezésre egyértelműen arra vonatkozó adat, hogy őt a szocialista rendszer titkosszolgálatára már postai hírközlési szakember korában, civil állásában foglalkoztatta, de hogy kapcsolatba léptek vele, az szinte bizonyos. 1964-ben már önálló csoportvezető mérnökként dolgozott a rendőrség kötelékében, műszaki fejlesztési területen (ez lehallgató-berendezések fejlesztését

jelentette), rendőr őrnagyi rendfokozatban. 1973-ban alezredessé, 1978-ban pedig rendőr ezredessé léptették elő, és előbb a BM I. Csoportfőnökség Műszaki Fejlesztési, később pedig Önálló Híradástechnikai Osztályát vezette. Somlai János 1989-ben, a rendszerváltáskor vonult nyugállományba. Postai alkalmazottból, hírközlési szakemberből lett politikai rendőri karrierje a kommunista diktatúra korszakával együtt ért véget.⁶⁹

SOMLÓ IMRE, született Sommer Imre politikai rendőri karrierje megint csak remekül illusztrálja, milyen szoros kapcsolat állt fenn a titkosszolgálatok és a posta között, illetve milyen módon került egy államvédelmi/állambiztonsági tiszt postai szakterületre kihelyezésre a

---

⁶⁹ ÁBTL-2.8.1-14410.

<https://www.abtl.hu/ords/archontologia/?p=108:13::NO:13:P13 OBJECT ID,P13 OBJECT TYPE:958254,ELTRAJZ>

szocialista korszakban. Somló Imre 1918-ban született, 4 gimnáziumi osztályt végzett, majd villanszerelő-segédi képesítést szerzett, majd különböző villamosipari cégeknél dolgozott, mint villanszerelő. Az 1940-es években, mint sok más izraelita származású ember, elszenvedte a honvédelmi munkaszolgálat gyötrelmeit. A második világháború után belépett a szocialista elvek szerint újjászerveződő rendőrséghez, és a Budapesti Rendőr-főkapitányság gazdaságvédelmi nyomozójaként kezdett el dolgozni. rendőrnyomozó alhadnagyi, majd hadnagyi rendfokozatot viselt, végül 1949-ben államvédelmi állományviszonyba sorolták át, főhadnagyi rendfokozattal. Az Államvédelmi Hatóság vasúti alosztályán volt operatív beosztott (titkos állományú politikai rendőr) 1949 végéig, majd a Belügyminisztérium különböző, politikai rendészettel foglalkozó szervezeti egységeinél dolgozott, továbbra is államvédelmi állományviszonyban. 1953-ban államvédelmi főhadnaggyá, 1955-ben államvédelmi őrnaggyá léptették elő. Az 1956-os

forradalom és szabadságharc alatt is államvédelmi állományviszonyban dolgozott, majd a forradalom leverése után a Budapesti Rendőr-főkapitányság Politikai Nyomozó Főosztályán kapott alosztályvezetői beosztást. 1961-ben hivatalosan törtölték az állományból, és szigorúan titkos állományú (SZT) rendőrtiszt lett. Kifelé a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium egyik osztályának helyettes vezetője volt 1961 és 1973 között, e fedőmunkahelytől függetlenül azonban valójában a Belügyminisztérium III/II—6. Osztályának alkalmazásában állt, mint főoperatív beosztott. A (volt?) államvédelmi tiszt több mint tíz évig dolgozott postai területre kihelyezve, fedésben, szigorúan titkos tisztként. Példája jól illusztrálja, miként szabadult meg látszólag a kommunista kormányzat a kádári konszolidáció jegyében a volt ávosoktól, és biztosított nekik látszólag civil munkahelyet, miközben a valóságban a szocialista korszak legsötétebb időszakában is politikai rendőrként tevékenykedő emberek egy része sosem nyert

végleges „elbocsátást” a szervtől, és a „látszólag elbocsátott légió” katonájaként (vagy inkább rendőreként) tovább folytatta az állambiztonsági munkát, vagy fedett hivatásos állományban, vagy egykori munkaadója ügynökeként. Somló Imre végül 1973-ban vonult nyugállományba, szigorúan titkos rendőrtiszt állományviszonya is ekkor szűnt meg.⁷⁰

---

⁷⁰ ÁBTL 2.8.2.2. – 102.

ÁBTL 2.8.2.2. - D-74.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:13:::NO:13:P13_OBJECT_ID,P13_OBJECT_TYPE:932078,EL:ETRAJZ

KÖVETKEZTETÉSEK

Ami a szocialista korszakbeli (politikai) rendőrség/titkosszolgálatok és a posta végig fennálló szoros kapcsolatát illeti, fennmaradt egy igen fontos történeti forrás, nevezetesen pedig a Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége 3. osztályának ügyrendje.⁷¹ E rendőri szerv nem keverendő össze a III. Főcsoportfőnökség III. Csoportfőnökségével, amely római számot viselt, és a Magyar Népköztársaság Belügyminisztérium/rendőrség szervezetébe rejtett titkosszolgálati apparátusának belső elhárítással, klasszikus értelemben vett politikai rendészettel foglalkozó részlege volt 1962 és 1990 között.⁷² A III. Főcsoportfőnökség 3. osztálya nem tartozott

---

⁷¹

https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_8.pdf, letöltése ideje: 2023. szeptember 14.

⁷² Lásd bővebben többek között: TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

egyik belügyi csoportfőnökséghez sem, hanem a III. Főcsoportfőnökség egy önálló, „K” jelzésű, azaz küldeményellenőrző osztálya volt, a politikai rendőrség által gyanúsnak vélt postai küldeményeket ellenőrizte, e munkáját pedig többnyire postai fedésben dolgozó munkatársak útján végezte... Ez a máig kevéssé ismert állambiztonsági/politikai titkosrendőri szerv volt tehát a postai levéllenőrzés önálló rendvédelmi szerve, amelynek működéséről az állampolgárok vajmi keveset tudtak, noha sejthették a létezését. Mára ennek a szervezeti egységnek az ügyrendje is nyilvános, bárki számára elérhető, noha a kutatók előtt sem széles körben ismert állambiztonsági rendőri szervről van szó.⁷³ Miként Rosdy Pál újságíró, levéltáros írja egy publicisztikájában, aki sajnos maga is tanúja és elszenvedője volt a Kádár-

---

⁷³ A Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége 3. osztályának ügyrendje.
https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_8.pdf

Letöltés ideje: 2023. november 22.

korszak postai levélcenzúrája, postához kötődő titkosszolgálati tevékenység működésének:

„A kommunista diktatúra levélcenzúrájáról többé-kevésbé mindenki tudott, de a vezető postás beosztásban dolgozó, szigorúan titkos belügyi tiszteken és más „megbízható” embereken kívül a legtöbb postás sem ismerte a módszereiket.

A hazai postaforgalmi rendszernek megfelelően a beérkező és kimenő levelek mind átmentek a Keleti pályaudvar épületének I. emeletén lévő Levélfeldolgozó Üzemen. Innen irányították a címzés szerint külföldre és a belföldi elosztó helyekre az anyagot. Közben azonban a három műszakban dolgozó mintegy nyolcvanfőnyi cenzúrázó személyzet (többségükben belügyiis feleségek) vizsgálhatták át.

Különösen 1956 után, amikor a nyugati magyar emigráció, következésképp a külföldi postaforgalom is jelentősen megnövekedett, vált az addigiaknál is fontosabbá a rendszer számára ennek a forgalomnak az ellenőrzése.”⁷⁴

---

⁷⁴ ROSDY Pál, *Levéltitkok tudói*, Országút Online, 2022. március 2.

A töredékesen rendelkezésre álló forrásokból és adatokból jelen tanulmány szerzője is csak töredékes következtetéseket tud levonni. Kezdjük azzal, hogy a vizsgált dokumentumok alapján nem tévedés azt feltételezni, hogy a Magyar Posta a szocialista korszakban a magyar titkosszolgálatok/politikai rendőrség egyik igen kedvelt fedőszerve volt, ez pedig nyilván azzal függ össze, hogy a távolsági kommunikáció egyik elsődleges médiuma az egész rendszerváltás előtti időszakban a papír alapú levelezés volt. Bár az Államvédelmi Hatóság az 1950-es években visszaintegrálódott a Belügyminisztérium és a rendőrség szervezeti keretei közé, az Államvédelem és az Állambiztonság között szerves, fokozatos volt az átmenet, és az 1956-os forradalom és szabadságharc sem jelentette teljes cezúrát a két korszak és azok politikai rendőrsége között. Az egykor államvédelmi állományviszonyú

<https://orszagut.com/kozelet/leveltitkok-tudoi-2431>,
letöltés ideje: 2023. szeptember 12.

rendőrtisztek egy része, akiket hívhatunk akár némi iróniával „látszólag elbocsátott légió”-nak, tovább szolgált, adott esetben különböző fedőbeosztásokban, különböző állami szervekhez, vállalatokhoz kihelyezve, még 1962–1963 után is, úgy, hogy kifelé az állományviszonyuk megszűnt. Ha nem is nagyon nagy számban, de a töredékesen fennmaradt forrásokban is találhatunk olyat, akik a rendvédelem- és politikatörténeti cezúrák előtt is, után is a szocialista rendszer titkosszolgálatának állományában szolgáltak, a rendszer rendíthetetlen (párt)katonájaként. Némelyikük rendőri állomány-viszonya elvileg csak a szóban forgó politikai és rendvédelem-történeti cezúrák után, az 1960-as évektől kezdve jött létre, de beosztásukból, rendfokozatukból, tevékenységükből egyes esetekben következtethetünk arra, hogy már ennél korábban is valamilyen (formális vagy informális) kapcsolatban álltak a magyar politikai rendőri szervekkel – akár még azokban az időkben, amikor az még hivatalosan is a hírhedt

Államvédelmi Hatóság névre hallgatott. Attól ugyanis, hogy valamiről nem maradt fenn írott forrás, titkosszolgálati feljegyzés, szórványos tényekből és más források alapján még feltételezhető, és igenis lehet rá következtetni. Mivel SZT-tisztnek csak azokat a személyeket lehetett kinevezni, akik a nyílt állományviszony létesítésének is megfeleltek, előfordult, hogy valaki korábbi nyílt állományból került ebbe a kategóriába – adott esetben az illető először a magyar állami postaszolgálat, később az Államvédelmi Hatóság kötelékében szolgált (Bálint János, Kakuk Jenő). Igen érdekes, és további feltételezésekre ad okot, hogy bár az olyan eset a magyar állambiztonsági szervek történetében elvileg ritka volt, hogy valakit korábbi civil ügynökből neveztek volna ki SZT-tisztte,⁷⁵ ennek ellenére ilyenre is találhatunk számos példát, éppen a mintaként vizsgált tíz, postai szakterületen dolgozó, vagy onnan érkező

---

⁷⁵ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszt rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

politikai rendőrtisztek közül (Cseresznyés Tamás, Gutai Pál, Králl Gyula, Lehel Artúr, Pammer János, Somlai János, Somló Imre) igen sok ilyen pályát futott be. Ily módon akár vitatkozhatunk is az SZT-tiszti rendszer történetét vizsgáló korábbi feldolgozásokkal, hiszen úgy tűnik, mégsem olyan kevés volt ügynökből lett később szigorúan titkos állományú rendőrtiszt – legalábbis ami a postai, távközlési szakterületre kihelyezett titkosszolgálati szakembereket illeti. Legalábbis egyesek esetében lehet arra következtetni, hogy már a hivatalos rendőri állományviszony létesítése előtt is a magyar politikai rendőrség együttműködő ügynökei voltak, és nem egy csapásra váltak mindenféle állambiztonsági előélet nélkül (olykor magas rendfokozattal rendelkező!) hivatásos rendőrtisztté. Olyan valóban rendhagyó eset is volt, amikor valakit időlegesen helyeztek ki postai fedőmunkahelyre, éppen az 1956-os forradalom időszakában, és pályáját (nyílt) államvédelmi állományviszonyban kezdte, majd rövid kihelyezés után

immár (elvileg nyílt) rendőri állományban folytatta (Korpai János), remekül szimbolizálva a Rákosi-korszak államvédelme és a Kádár-korszak állambiztonsága közötti folytonosságot. Hogy e folytonosság azonban, mind személyi téren, mind pedig az alkalmazott módszerek tekintetében milyen mértékű volt, az még további magyar állambiztonság-történeti kutatások tárgyát képezheti.

Talán a jelen szerény tanulmány/kutatási jelentés szűkebb témája, a postaszolgálat és a magyar államvédelmi/állambiztonsági szervek kapcsolata is tovább árnyalható további, akár eddig nem ismert, fel nem tárt történeti források feltárásával, akár csak a postai, távközlési szakterülethez köthető állambiztonsági rendőrtisztekről/-től fennmaradt, korlátozott mennyiségű, de talán mégis teljesebb képet nyújtó iratanyagok majdani teljességre törekvő vizsgálatával. A szocialista rendszer állambiztonsági múltja ugyanis a mai napig tartogat újdonságokat a történészek számára, hiába ismerjük nagy vonalakban a rendszer

működését... Talán a legtalálóbbr, ha a jelen tanulmány szerzője egyelőre Kahler Frigyes jogász, jogtörténész, az 1956 utáni forradalom és szabadságharc utáni megtorlás történetének jeles kutatójának mondataival zárja sorait és kutatását, amelyet a jövőben persze még folytatni igyekszik a témában:

„[Az állambiztonsági iratok alapján] átfogó képet lehet alkotni [...], persze forráskritika nélkül nem lehetséges a történetírás, ezért az állambiztonsági iratok fokozott óvatossággal kezelendők. Ugyanis az állambiztonsági szolgálatok is szerettek volna valamit láttatni, azonban megfelelő forráskritikával természetesen lehetséges hiteles, a történelmi valósággal megegyező képet festeni az akkori politikai rendszerről és működéséről.”

